

СЕКЦІЯ 10
СТАТИСТИКА

УДК 311.21:658

Винятинська Л.В.
кандидат економічних наук,
асистент кафедри обліку, аудиту і економічного аналізу
Буковинського державного фінансово-економічного університету

МІСЦЕ ТА РОЛЬ СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ
ЛІСОВИХ ГОСПОДАРСТВ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯPLACE AND ROLE OF STATISTICAL ANALYSIS SOLVENCY FORESTRY
IN PUBLIC ADMINISTRATION

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито актуальність, роль та місце статистичного аналізу платоспроможності лісових господарств державної форми власності у системі державного управління, враховуючи умови ринкового середовища. Запропоновано механізм державного регулювання платоспроможності лісових господарств, а також обсягів державного фінансування. Визначено шляхів забезпечення платоспроможності лісового господарства на майбутнє.

Ключові слова: статистичний аналіз, лісові господарства, лісові ресурси, платоспроможність, система державного управління.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрыты актуальность, роль и место статистического анализа платежеспособности лесных хозяйств государственной формы собственности в системе государственного управления, учитывая условия рыночной среды. Предложен механизм государственного регулирования платежеспособности лесных хозяйств, а также объемов государственного финансирования. Определены пути обеспечения платежеспособности лесного хозяйства на будущее.

Ключевые слова: статистический анализ, лесные хозяйства, лесные ресурсы, платежеспособность, система государственного управления.

ANNOTATION

The article reveals the relevance, role and place of statistical analysis of the solvency of forest enterprises of state ownership in the public administration system, taking into account the conditions of the market environment. The mechanism of state regulation of the solvency of forest enterprises and state financing. Identified ways to ensure the solvency of forestry for the future.

Keywords: statistical analysis, forest management, forest resources, pay, public administration.

Постановка проблеми. У сучасних ринкових умовах важливе місце посідає платоспроможність лісових господарств, оскільки більшість вітчизняних підприємств, що працюють у лісгосподарському комплексі України державної форми власності, зазнають збитків уже тривалий час, розміри кредиторської та дебіторської заборгованості мають тенденцію до стрімкого зростання, кредитоспроможність суттєво знижується або взагалі відсутня, а вимоги банків – суттєво зростають. З огляду на це, значна кількість лісгосподарських підприємств не може вчасно виконувати свої як зовнішні, так і внутрішні зобов'язання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми платоспроможності лісових господарств широко розглядають у науковій літературі, а саме у працях таких авторів, як В. Захожай, О. Кулинич, Р. Моторин, І. Шост, М. Потапова та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Розв'язання проблем стабілізації та забезпечення належного рівня платоспроможності лісових господарств є важливою для національної економіки. Це можна здійснити шляхом підвищення регуляційної функції державного бюджету щодо забезпечення соціального розвитку суспільства за допомогою низки організаційних заходів, які дадуть можливість зміцнити рівень платоспроможності лісових господарств. Лише на позитивних зрушеннях індивідуального відтворення кожного з них можливе безперервне своєчасне наповнення бюджету й посилення регуляційного впливу держави на визначальні явища та процеси суспільного життя, збільшення платоспроможного попиту населення та піднесення його життєвого рівня.

Мета статті – визначити платоспроможність лісових господарств державної форми власності у системі державного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Становлення нових економічних відносин, поява комплексу екологічних та економічних проблем потребує відповідних змін в організації лісопромислового комплексу України та переходу на схвалені міжнародною практикою принципи сталого розвитку, підвищення ефективності лісоуправління, багатоцільового використання лісових ресурсів і корисних властивостей лісу, а також збільшення лісистості до оптимального рівня. Основою розвитку лісопромислового комплексу України є лісові господарства, які вивчають, ведуть облік і проводять роботу щодо збереження лісів, посилює їх корисні природні властивості, забезпечує широке відтворення та поліпшення їх якості, підвищення продуктивності, а також зумовлює

раціональне використання земельного лісового фонду і постійного користування лісом для забезпечення потреб у деревині та іншій лісовій продукції [4, с. 18].

Лісове господарство – складна система, яка має низку додаткових ознак: наявність підсистем, що мають власні завдання й тісно пов'язані із загальним цільовим призначенням усієї системи. Зв'язки між елементами всередині системи мають певні властивості самоорганізації, кожна з підсистем має цільове призначення, яке, у свою чергу, підпорядковане загальному цільовому завданню всієї системи [5].

Отже, лісове господарство – це галузь матеріального виробництва, що вивчає, веде облік і відтворення, охорону й захист лісів, а також регулювання їх використання в цілях задоволення потреб у лісових ресурсах, їх спроможністю до самофінансування та своєчасного розрахунку з боргами. Лісові господарства є складовою частиною регіональної економічної системи [3]. На сьогодні актуальним залишається питання статистичного аналізу їх платоспроможності, визначення місця, ролі лісового господарства в цій системі, а також обсягів державного фінансування, визначення шляхів забезпечення платоспроможності лісового господарства на майбутнє.

Так, урахувавши жорсткі умови функціонування ринку, лісові господарства потребують як оперативного, так і стратегічного управління з боку державних органів, яке можливе лише у разі отримання вірогідної та своєчасної інформації. Статистичний аналіз платоспроможності лісових господарств забезпечить необхідною статистичними даними ДАЛРУ та його структурних підрозділів. Розглянемо детальніше місце та роль статистичного аналізу платоспроможності лісових господарств у системі державного регулювання в умовах ринкового середовища (див. рис. 1).

Рис. 1. Місце та роль статистичного аналізу платоспроможності лісових господарств у системі державного регулювання

З рис. 1. видно, що механізм регулювання платоспроможності лісових господарств здійснюється за допомогою важелів, інструментів та методів, які показують та регулюють спроможність підприємства вчасно розраховуватися зі своїми боргами. Розглянемо їх детальніше:

- важелі (економічні важелі в управлінні природоохоронною діяльністю та природокористуванням, фінансово-кредитні, бюджетно-податкові тощо);

- інструменти (екологічні податки і платежі, зокрема, платежі за викиди/скиди забруднювальних речовин, у тому числі платежі за користуванням ресурсами, видалення відходів, платежі та податки на неекологічну продукцію), екологічні субсидії, податкова диференціація, страхування екологічної відповідальності);

- методи (масові спостереження, угруповання, загальні показники, динамічні ряди, індекси тощо).

Ці механізми показують та регулюють спроможність підприємства вчасно розраховуватися зі своїми борговими зобов'язаннями. Результатом дії цього механізму є встановлення рівноваги між грошовими коштами та борговими зобов'язаннями як на рівні підприємств, так і на рівні держави.

Механізм державного регулювання лісової діяльності підпорядкований політиці, що проводиться в Державному агентстві лісових ресурсів України, яка спрямована на забезпечення населення якісними лісовими ресурсами незалежно від місця проживання, стимулювання лісовідновлювальних робіт, охорону навколишнього середовища, підвищення мотивації праці, розвиток та реалізацію лісового потенціалу країни. Усе це зумовить подальше економічне зростання України.

Під час побудови інноваційної моделі розвитку економіки в Україні сформувалась змішана форма фінансування лісового господарства. У 1995 році були створені державні лісогосподарські підприємства, які мали організувати й забезпечити ведення лісового господарства без вирубки дерев, а охорона та відтворення лісів повинна виконуватись в основному за допомогою фінансування із державного бюджету. Це означає, що державні лісогосподарські підприємства будуть виконувати весь комплекс робіт з охорони та лісовпорядкування за державні кошти. Так, з бюджету виділялось до 30,0% необхідного фінансування, що негативно впливало на стан ведення лісового господарства.

Для збільшення власного капіталу механізми управління повинні бути переорієнтовано на економічні методи господарювання. Для цього необхідно вивчити та визначити можливі джерела надходження власних коштів та

їх роль у фінансуванні лісового господарства. З метою оздоровлення фінансового стану державних лісових підприємств необхідно переглянути джерело фінансування лісгосподарських заходів, зменшити таксову вартість на деревину на пні, зміни режиму оподаткування, внести певні зміни та доповнення до Лісового кодексу України [5] та інших нормативних документів, спрямованих на покращення використання лісових ресурсів та забезпечення ними вітчизняних виробників.

Уряд виділяє з державного бюджету України на фінансування лісового господарства недостатньо коштів, які, у свою чергу, неефективно використовуються. Необхідно в законодавчому порядку ухвалити державну програму фінансової підтримки лісового господарства України, яка передбачатиме порядок використання бюджетних коштів. Питому вагу витрат на ведення лісового господарства (власні та бюджетні кошти) і природоохоронні заходи та її динаміка протягом 1992–2013 років наведено на рис. 2.

Останнім часом в умовах недостатнього фінансування з боку державного бюджету практично на 80,0% витрат на ведення лісового господарства покривається за допомогою власних коштів підприємства. Зазначимо, що недолік державної фінансової підтримки лісового господарства в Україні полягає у тому, що державні кошти розподіляються між лісокористувачами без урахування пріоритетності окремих видів робіт для відтворення й використання лісових ресурсів. Зважаючи на це, необхідно систематично збирати інформацію, проводити аналіз та оцінку рівня платоспроможності лісових господарств, а також законодавчо ухвалити порядок фінансування лісового господарства для запобігання неефективному використанню коштів, виділених із державного бюджету.

Далі розглянемо динаміку обсягів сплати податків і загальнообов'язкових платежів підприємствами Державного агентства лісових ресурсів України та бюджетне фінансування галузі (див. рис. 3).

Згідно з даними Державного агентства лісових ресурсів України, загальна сума податків із державних лісгосподарських підприємств перевищує кошти, що виділяються з державного бюджету на фінансування лісового господарства. Таким чином, урахуовуючи позитивні економічні, соціальні та екологічні ефекти від суспільних функцій лісів та інтенсивну вирубку лісів у минулому, можна зробити висновок про високу еколого-економічну ефективність лісокористування. Лісове господарство сприяє

економічному, екологічному та соціальному розвитку України, не є тягарем для національної економіки, незважаючи на недосконалість лісового менеджменту, економічного механізму та лісової політики.

Коротко охарактеризуємо природу зазначених причин. Недосконалість механізму державного управління лісами на обласному рівні зумовлено тим, що третина площі лісів області перебуває за межами компетенції територіального органу ДАЛРУ.

Статистичний аналіз та оцінка рівня платоспроможності лісових господарств дасть змогу здійснити глибокий аналіз щодо спроможності розраховуватися із боргами за певний період [2]. При цьому, зважаючи на відсутність вірогідної інформації про доходи, оподаткування та фінансування лісового господарства, не можна зробити ґрунтовно дослідити, яку державну підтримку вона надає лісовому господарстві в європейських країнах, та порівняти її з ситуацією в Україні. Найважливіша статистична інформація дасть змогу визначити не лише масштаби

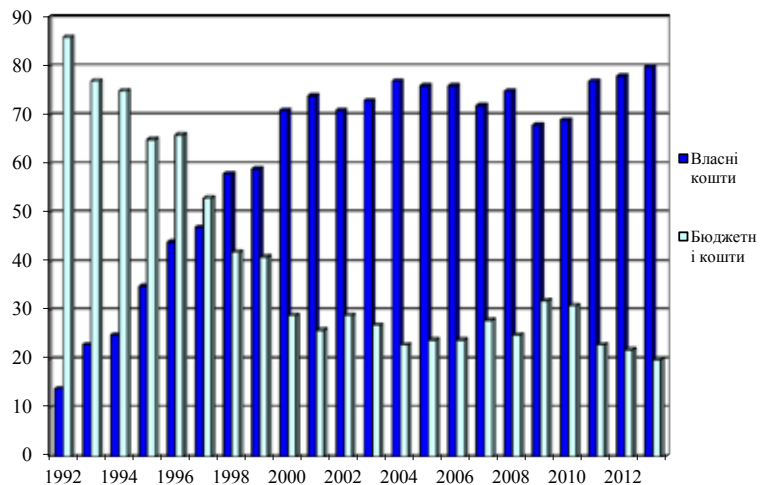

Рис. 2. Динаміка питомої ваги витрат на ведення лісового господарства та природоохоронні заходи [6]

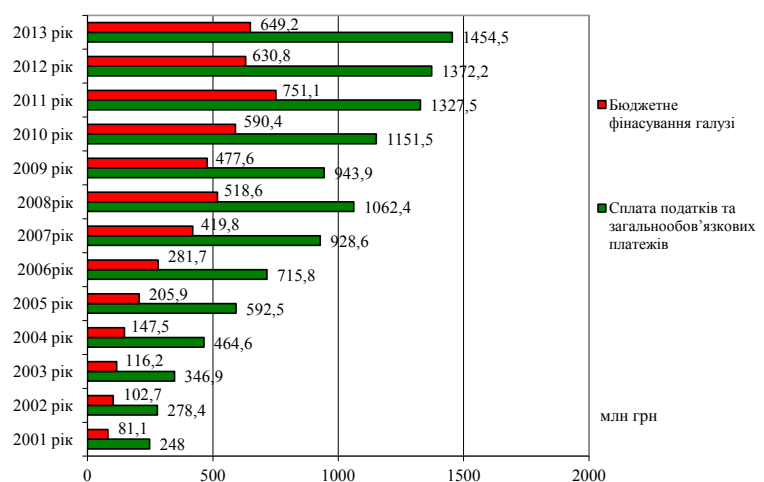

Рис. 3. Динаміка сплати податків і загальнообов'язкових платежів підприємствами Державного агентства лісових ресурсів України та бюджетне фінансування галузі [6]

такої підтримки, а й основні проблеми – боргові зобов'язання, що виникають у діяльності лісових господарств.

Висновки. Лісопромислова галузь України має зберегти пріоритети свого розвитку, розширити території свої лісів, раціонально використовувати лісові ресурси. Також до пріоритетного розвитку галузі можна віднести збереження наукової школи українського лісництва, розвиток та впровадження новітніх технологій лісозаготівель та лісопереробки, розширення заповідних і рекреаційних територій. Лісові господарства являють собою головним державним представником лісової галузі, її основою. При цьому фінансування лісових господарств із державного бюджету не вистачає в повному обсязі на виконання цих функцій, тому лісовим господарствам в нинішніх умовах ринку необхідно переходити до самофінансування для функціонування в конкурентному середовищі та ведення ефективної діяльності.

Для ґрунтованого визначення щорічних обсягів лісокористування потрібна всебічна статистична оцінка та розробка цих категорій, вивчення попиту на лісоматеріали, цін на них, попереднього досвіду й досягнень інших. Дії менеджменту відповідно до такого системного підходу розпочинаються ще під час розробки основних положень організації лісового господарства, в якій суб'єкти лісогосподарського виробництва та органи управління ним мають чітко визначити й прийняти остаточні рішення про напрями лісокористування. Одним із них, дуже вагомим з огляду на екологічний зміст, є вибір довгострокового напрямку експлуатації лісів.

Перебудова лісового сектора економіки по іншому ставить питання щодо розробки науково-методологічних напрямів розвитку лісового ресурсного потенціалу, формування ринково-спрямованого організаційно-економічного

механізму, відродження багатоаспектної системи організації у сфері лісового господарства, забезпечення комплексного збалансованого використання й відтворення лісових ресурсів, підвищення частки лісових ресурсів у природо-ресурсному потенціалі та національному багатстві країни. При цьому необхідність фінансової незалежності та можливості бути платоспроможним є невід'ємним складником ефективного ведення фінансово-господарської діяльності підприємств державної форми власності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Офіційний сайт Державного агентства лісових ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Замула Х. Роль лісового господарства в адаптації до наслідків зміни клімату / Х. Замула // Економісти. – 2011. – № 3. – С. 17–19.
4. Інструкція з оформлення органами Державного комітету лісового господарства України матеріалів про адміністративні правопорушення, затверджена наказом Держкому лісового господарства України від 31 серпня 2010 р. № 262 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 77. – С. 64–89.
5. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р. № 3852-XII // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Лісове господарство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lesovod.org.ua/node/22363>.
7. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансування заходів з ведення лісового і мисливського господарства, охорони і захисту лісів у лісовому фонді: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 2012 р. № 212 // Урядовий кур'єр. – 2012. – 60 с. – С. 13.